Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØE
přednesené dne 30. dubna 2019[1]

Spojené věci C-708/17 a C-725/17

„EVN Bulgaria Toplofikacia“ EAD
proti
Nikolině Stefanové Dimitrové

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu, Bulharsko)]

a

„Toplofikacia Sofia“ EAD
proti
Mitkovi Simeonovovi Dimitrovovi,
za účasti:
„Termokomplekt“ OOD

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii, Bulharsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Dálkové vytápění – Budovy ve spoluvlastnictví připojené na síť dálkového vytápění – Ochrana spotřebitelů – Směrnice 2011/83/EU – Článek 27 – Nevyžádané dodání – Vnitrostátní právní úprava, podle níž jsou spoluvlastníci povinni podílet se na nákladech na vytápění, ačkoli jej ve své bytové jednotce nevyužívají – Energetická účinnost – Směrnice 2006/32/ES – Čl. 13 odst. 2 – Směrnice 2012/27/EU – Čl. 10 odst. 1 – Vyúčtování energie založené na skutečné spotřebě – Vnitrostátní právní úprava, podle které je část nákladů na vytápění rozdělována mezi spoluvlastníky poměrně k vytápěnému objemu jejich bytových jednotek“

1 – Původní jazyk: francouzština.

I. Úvod

1. Ve dvou žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce předložily Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu, Bulharsko) a Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii, Bulharsko) Soudnímu dvoru několik otázek týkajících se v podstatě slučitelnosti bulharské právní úpravy v oblasti dodávek tepelné energie se směrnicí 2011/83/EU[2] o právech spotřebitelů, jakož i se směrnicí 2006/32/ES[3] o energetické účinnosti u konečného uživatele a o energetických službách a se směrnicí 2012/27/EU[4] o energetické účinnosti.

2. Tyto žádosti byly předloženy jednak v rámci sporu mezi společností EVN Bulgaria Toplofikacia EAD (dále jen „EVN“) a paní Nikolinou Stefanovou Dimitrovou a jednak v rámci sporu mezi společností Toplofikacia Sofia EAD a panem Mitkem Simeonovem Dimitrovem, a to ve věci odmítnutí těchto jednotlivců uhradit vyúčtování za vytápění. Výše jmenovaní zpochybňují dotčená vyúčtování a tvrdí, že ačkoli jsou jejich budovy připojené na síť dálkového vytápění, oni s využíváním dálkového vytápění nesouhlasili a ve svých bytových jednotkách jej nevyužívají.

3. Četné otázky položené předkládajícími soudy se týkají zejména dvou problematik. Na jedné straně si tyto soudy kladou otázku, zda bulharská právní úprava v rozsahu, v němž stanoví, že spoluvlastníci budov ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění jsou povinni podílet se na nákladech na vytápění, ačkoli jej ve svých bytových jednotkách nevyužívají, jako N. S. Dimitrova a M. S. Dimitrov, ukládá jednotlivcům v jejich situaci povinnost přijmout nevyžádané dodání dálkového vytápění v rozporu s článkem 27 směrnice 2011/83.

4. Na druhé straně se Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu) zabývá otázkou slučitelnosti dotčené právní úpravy v rozsahu, v němž stanoví, že část těchto nákladů je rozdělena mezi spoluvlastníky poměrně k vytápěnému objemu jejich bytových jednotek, s ustanoveními směrnic 2006/32 a 2012/27, která ukládají členským státům za určitých okolností zajistit, aby vyúčtování energie zaslané konečným zákazníkům bylo „založeno na skutečné spotřebě“.

5. V předmětném stanovisku vysvětlím důvody, pro které se domnívám, že směrnice 2011/83, 2006/32 a 2012/27 nebrání takové vnitrostátní právní úpravě.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

1. Spotřebitelské právo

6. Článek 3 směrnice 2011/83, nadepsaný „Oblast působnosti“, stanoví:

„1. Tato směrnice se použije za podmínek a v rozsahu uvedeném v jejích ustanoveních na smlouvy uzavírané mezi obchodníky a spotřebiteli. Vztahuje se také na smlouvy týkající se dodávek vody, plynu, elektřiny nebo tepla z dálkového vytápění, též zajišťovaných veřejnými poskytovateli, v rozsahu, ve kterém jsou tyto komodity poskytovány na smluvním základě.

2 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES (Úř. věst. 2011, L 304, s. 64).

3 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 5. dubna 2006 o energetické účinnosti u konečného uživatele a o energetických službách a o zrušení směrnice Rady 93/76/EHS (Úř. věst. 2006, L 114, s. 64).

4 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES (Úř. věst. 2012, L 315, s. 1).

[…]

5. Touto směrnicí není dotčeno obecné smluvní právo jednotlivých států, například pravidla týkající se platnosti, sestavení nebo účinku smluv, pokud tyto aspekty obecného smluvního práva nejsou upraveny touto směrnicí.

[…]“

7. Článek 27 této směrnice, nadepsaný „Setrvačný prodej“, stanoví:

„Spotřebiteli nevzniká povinnost poskytnout úhradu v případech nevyžádaného dodání zboží, vody, plynu, elektřiny, tepla z dálkového vytápění nebo digitálního obsahu či nevyžádaného poskytnutí služeb, které je zakázáno na základě čl. 5 odst. 5 a bodu 29 přílohy I směrnice 2005/29/ES[5]. V těchto případech nelze neexistenci odpovědi ze strany spotřebitele po takovém nevyžádaném dodání nebo poskytnutí považovat za souhlas.“

8. Příloha I směrnice 2005/29, nadepsaná „Obchodní praktiky, jež jsou za všech okolností považovány za nekalé“ zmiňuje ve svém bodě 29 „požadování okamžité nebo odložené platby za produkty dodané obchodníkem, avšak nevyžádané spotřebitelem, nebo vrácení nebo uschování takových produktů […] (setrvačný prodej)“.

2. Směrnice o energetické účinnosti

9. Směrnice 2006/32 byla s účinností od 5. června 2014 nahrazena směrnicí 2012/27[6]. S ohledem na časová období pokrytá skutečnostmi ve věcech v původních řízeních se však na ně použijí obě tyto směrnice.

10. Článek 13 směrnice 2006/32, nadepsaný „Měření spotřeby energie a informativní vyúčtování“, stanovil:

„1. Členské státy zajistí, aby pokud je to technicky možné, finančně únosné a úměrné potenciálním úsporám energie, byli koneční zákazníci odebírající elektřinu, zemní plyn, dálkové vytápění či chlazení a teplou vodu pro domácnosti vybaveni za tržní ceny individuálními měřiči, které přesně zobrazují skutečnou spotřebu energie a skutečnou dobu její spotřeby.

Při výměně stávajícího měřiče se tyto individuální měřiče poskytnou za konkurenceschopné ceny vždy, s výjimkou případů, kdy je to technicky nemožné nebo kdy je to nákladově neefektivní v poměru k odhadovaným možným dlouhodobým úsporám. Při vytváření nového připojení v nové budově nebo při jakýchkoli větších renovacích uvedených ve směrnici 2002/91/ES[7] budou tyto individuální měřiče vždy poskytovány za konkurenceschopné ceny.

2. Členské státy zajistí, aby bylo vyúčtování, které provádějí distributoři energie, provozovatelé distribučních soustav a maloobchodní prodejci energie, pokud je to vhodné, založeno na skutečné spotřebě energie a aby bylo předkládáno v jasné a pochopitelné formě. […]

[…]“

5 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („směrnice o nekalých obchodních praktikách“) (Úř. věst. 2005, L 149, s. 22).

6 – Až na výjimky, které nejsou v předmětných věcech relevantní. Viz čl. 27 odst. 1 a čl. 28 odst. 1 směrnice 2012/27.

7 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 16. prosince 2002 o energetické náročnosti budov (Úř. věst. 2003, L 1, s. 65; Zvl. vyd. 12/02, s. 168).

11. Článek 9 směrnice 2012/27, nadepsaný „Měření“, ve svém odstavci 1 přebírá ustanovení čl. 13 odst. 1 směrnice 2006/32. Odstavec 3 tohoto článku 9 stanoví:

„Pokud jsou vytápění a chlazení budovy nebo dodávka teplé vody zajišťovány ze sítě dálkového vytápění nebo z ústředního zdroje zásobujícího více budov, nainstaluje se měřič tepla nebo teplé vody na výměník tepla nebo do odběrného místa.

V budovách s více bytovými jednotkami a ve víceúčelových budovách s ústředním zdrojem vytápění a chlazení nebo s dodávkami ze sítě dálkového vytápění nebo z ústředního zdroje zásobujícího více budov se rovněž nainstalují do 31. prosince 2016 individuální měřiče spotřeby, aby bylo možné měřit spotřebu tepla nebo chlazení nebo teplé vody u každé jednotky, je-li to technicky proveditelné a nákladově efektivní. Pokud použití individuálních měřičů není technicky proveditelné nebo není nákladově efektivní, použijí se pro měření spotřeby tepla na každém radiátoru individuální indikátory pro rozdělování nákladů na vytápění, pokud dotyčný členský stát neprokáže, že instalace těchto indikátorů by nebyla nákladově efektivní. V těchto případech lze zvážit alternativní nákladově efektivní metody měření spotřeby tepla.

Členské státy mohou v zájmu zajištění transparentnosti a přesnosti započítávání individuální spotřeby zavést transparentní pravidla pro rozdělování nákladů na spotřebu tepla nebo teplé vody v budovách s více bytovými jednotkami, které jsou zásobovány ze sítě dálkového vytápění nebo chlazení, nebo v nichž převažují systémy vlastního společného vytápění nebo chlazení. Tato pravidla podle potřeby obsahují pokyny týkající se způsobu rozdělování nákladů na teplo nebo teplou vodu využitých:

a) jako užitková teplá voda;

b) jako teplo vyzařované ze zařízení v budově a k vytápění společných prostor (v případě, že schodiště a chodby jsou vybaveny radiátory);

c) k vytápění bytů.“

12. Článek 10 směrnice 2012/27, nadepsaný „Informace o vyúčtování“, v odstavci 1 uvádí:

„V případě, že koneční zákazníci nemají inteligentní měřiče uvedené ve směrnicích 2009/72/ES[8] 2009/73/ES[9], členské státy do 31. prosince 2014 zajistí, aby informace o vyúčtování byly v souladu s bodem 1.1 přílohy VII přesné a založené na skutečné spotřebě, a to pro všechna odvětví, na která se tato směrnice vztahuje, včetně distributorů energie, provozovatelů distribučních soustav a maloobchodních prodejců energie, pokud je to technicky proveditelné a ekonomicky odůvodněné.

[…]“

13. Bod 1.1 přílohy VII směrnice 2012/27, nadepsaný „Vyúčtování na základě skutečné spotřeby“, stanoví:

„Aby koneční zákazníci mohli svou spotřebu energie regulovat, mělo by být vyúčtování prováděno na základě skutečné spotřeby alespoň jednou ročně […].“

8 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES (Úř. věst. 2009, L 211, s. 55).

9 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 2003/55/ES (Úř. věst. 2009, L 211, s. 94).

B. Bulharské právo

14. Článek 133 odst. 2 zakon za energetikata (energetický zákon)[10] stanoví, že „připojení zařízení zákazníků v budově ve spoluvlastnictví se provádí s písemným souhlasem spoluvlastníků, jejichž spoluvlastnické podíly dohromady představují alespoň dvě třetiny všech spoluvlastnických podílů na budově“.

15. Článek 142 odst. 2 tohoto zákona stanoví, že „tepelná energie určená k vytápění budovy ve spoluvlastnictví se dělí na teplo vydávané vnitřním zařízením, na tepelnou energii určenou k vytápění společných částí a na tepelnou energii určenou k vytápění soukromých jednotek“.

16. Článek 149a odst. 1 uvedeného zákona stanoví, že „zákazníci v souvislosti s tepelnou energií v budově ve spoluvlastnictví mohou nakupovat tepelnou energii od dodavatele vybraného s písemným souhlasem spoluvlastníků, jejichž spoluvlastnické podíly dohromady představují alespoň dvě třetiny všech spoluvlastnických podílů na budově“.

17. Článek 149b téhož zákona konkretizuje obsah písemné smlouvy v případě, kdy dodavatel prodává tepelnou energii zákazníkům bydlícím v budově ve spoluvlastnictví.

18. Článek 153 odst. 1, 2 a 6 energetického zákona zní:

„1. Všichni vlastníci a držitelé věcného práva, které se týká užívání jednotky v budově ve spoluvlastnictví připojené k rozvodně či k její samostatné větvi, jsou zákazníky v souvislosti s tepelnou energií a jsou povinni instalovat zařízení pro rozdělování spotřeby tepelné energie uvedená v čl. 140 odst. 1 bod 2, na topných tělesech umístěných v jejich jednotce a platit náklady spojené se spotřebou tepelné energie za podmínek a způsoby stanovenými v dotyčném nařízení, uvedeném v čl. 36 odst. 3.

2. Pokud si vlastníci, jejichž spoluvlastnické podíly dohromady představují alespoň dvě třetiny všech spoluvlastnických podílů na budově a kteří jsou připojeni k rozvodně či k její samostatné větvi, nepřejí být zákazníky v souvislosti s tepelnou energií určenou k vytápění nebo k přípravě teplé vody, jsou povinni to písemně oznámit podniku pro přenos tepelné energie a požádat o ukončení dodávek tepelné energie určené k vytápění nebo k přípravě teplé vody z této rozvodny nebo z její samostatné větve.

[…]

6. Zákazníci, kteří bydlí v budově ve spoluvlastnictví a kteří ukončí přívod tepla k topným tělesům ve svých bytových jednotkách, zůstávají zákazníky v souvislosti s tepelnou energií, co se týče tepla dodávaného zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, a topnými tělesy umístěnými ve společných částech budovy.“

19. Naredba za toplosnabdjavaneto (nařízení o dálkovém vytápění) č. 16-334 ze dne 6. dubna 2007 stanoví postupy a technické podmínky týkající se dálkového vytápění, provozního řízení systému vytápění, napojení výrobců a zákazníků na tepelnou soustavu, distribuce, pozastavení nebo odpojení dálkového vytápění.

20. Z článku 61 odst. 1 tohoto nařízení vyplývá, že u budov ve spoluvlastnictví musí být rozdělování spotřeby tepelné energie mezi spoluvlastníky/zákazníky provedeno v souladu s pravidly stanovenými v metodice obsažené v příloze uvedeného nařízení (dále jen „metodika stanovená nařízením o dálkovém vytápění“).

10 – DV č. 107 ze dne 9. prosince 2003.

21. Bod 6.1.3. metodiky stanovené nařízením o dálkovém vytápění stanoví, že „množství tepelné energie […], která je dodána zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, je rozdělováno poměrně k vytápěnému objemu bytových jednotek v osobním vlastnictví podle plánu budovy“.

III. Spory v původním řízení a předběžné otázky

A. Věc C-708/17

22. Nikolina Stefanova Dimitrova vlastní bytovou jednotku v budově ve spoluvlastnictví ve městě Plovdiv (Bulharsko). V této budově se nachází zařízení na dálkové vytápění a na přípravu teplé vody [11] připojené na síť dálkového vytápění [12]. Společnost EVN dodává prostřednictvím této sítě do budovy tepelnou energii používanou k vytápění a k přípravě teplé užitkové vody.

23. Třetí společnost, pověřená měřením a rozdělováním nákladů na spotřebu tepelné energie v dotčené budově mezi jednotlivé spoluvlastníky, určila podle metodiky stanovené v nařízení o dálkovém vytápění pro bytovou jednotku N. S. Dimitrové spotřebu ve výši 266,25 bulharských leva (BGN) (přibližně 136 eur) za období od 1. listopadu 2012 do 30. dubna 2015.

24. Vzhledem k tomu, že N. S. Dimitrova tuto částku neuhradila, podala EVN dne 12. července 2016 návrh na vydání platebního rozkazu k Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu, Bulharsko), kterému tento soud vyhověl.

25. Nikolina Stefanova Dimitrova podala proti tomuto rozkazu odpor. Společnost EVN tedy podala k témuž soudu žalobu znějící na určení existence její pohledávky a na uložení povinnosti žalované zaplatit úroky z prodlení a zákonné úroky. N. S. Dimitrova v této souvislosti popírá existenci dotčené pohledávky. Tvrdí zejména, že mezi ní a společností EVN neexistuje závazkový vztah. N. S. Dimitrova taktéž zpochybňuje vyúčtování, která jí byla zaslána, jelikož neodrážejí její skutečnou spotřebu tepelné energie, což je v rozporu s tím, co stanoví čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32.

26. Za těchto podmínek se Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu, Bulharsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Umožňuje čl. 13 odst. 2 [směrnice 2006/32] podniku poskytujícímu služby dálkového vytápění požadovat v budovách ve spoluvlastnictví úhradu nákladů za spotřebované teplo dodané zařízením na dálkové vytápění a přípravu teplé vody poměrně k vytápěnému objemu bytových jednotek podle plánu budovy, bez ohledu na množství tepla skutečně dodaného do bytové jednotky?

2) Je s článkem 27 [směrnice 2011/83] slučitelná vnitrostátní právní úprava, která ukládá spotřebitelům, kteří jsou vlastníky bytových jednotek v budovách, na něž se vztahují právní předpisy o spoluvlastnictví, povinnost platit náklady na spotřebu tepla dodaného zařízením na dálkové vytápění a na přípravu teplé vody, které nepožadovali, ale které bylo dodáno, ačkoli ukončili užívání tepelné energie tak, že odstranili topná tělesa ze svých bytových jednotek, nebo tak, že zaměstnanci podniku poskytujícího dálkové vytápění na jejich žádost technicky znemožnili topným tělesům dodávat teplo?

3) Zavádí taková vnitrostátní právní úprava nekalou obchodní praktiku ve smyslu [směrnice 2005/29]?“

11 – Tedy soubor potrubí a zařízení pro distribuci a dodávky tepelné energie, včetně stoupacího vedení topení procházejícího každou bytovou jednotkou.

12 – V tomto stanovisku jsou pojmy „tepelná energie“ a „teplo“ používány jako synonyma, stejně jako výrazy „síť dálkového vytápění“ a „tepelná soustava“.

B. Věc C-725/17

27. Mitko Simeonov Dimitrov vlastní bytovou jednotku v budově ve spoluvlastnictví ve městě Sofia (Bulharsko). Tato budova je vybavena zařízením na dálkové vytápění a přípravu teplé vody připojeným k síti dálkového vytápění. Společnost Toplofikacia Sofia dodává do uvedené budovy prostřednictvím této sítě tepelnou energii používanou k vytápění a k přípravě teplé užitkové vody.

28. Společnost Toplofikacia Sofia podala na M. S. Dimitrova žalobu k Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii), aby tento konstatoval existenci pohledávky odpovídající dodávce tepla za období od 1. května 2014 do 30. dubna 2016, jakož i výdajům společnosti „Termokomplekt" OOD, která provedla měření a rozdělení nákladů na spotřebu tepelné energie v budově. Mitko Simeonov Dimitrov v této souvislosti tvrdí, že mezi ním a společností Toplofikacia Sofia neexistuje závazkový vztah, jelikož nepodepsali písemnou smlouvu a on ve své bytové jednotce dálkové vytápění nevyužívá.

29. Za těchto podmínek se Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Pokud [směrnice 2011/83] účinně vylučuje právní úpravu v oblasti smluvního práva v klasickém slova smyslu, co se týče uzavírání smluv, vylučuje i právní úpravu týkající se tohoto velmi atypického případu uzavírání smluvního vztahu stanoveného zákonem?

2) Pokud směrnice 2011/83 nevylučuje v tomto případě vnitrostátní právní úpravu, jedná se zde o smlouvu ve smyslu článku 5 této směrnice? Pokud nikoli, o jaký vztah se jedná? Ať se jedná o smlouvu či nikoli, použije se v projednávaném případě uvedená směrnice?

3) Řídí se tento typ smluv *de facto* [směrnicí 2011/83] bez ohledu na okamžik jejich uzavření, nebo se tato směrnice použije pouze na nově nabyté bytové jednotky, anebo ještě restriktivněji pouze na nově postavené bytové jednotky (tedy na účastnická zařízení, pro která je požadováno napojení do sítě dálkového vytápění)?

4) Pokud se použije směrnice 2011/83, porušuje vnitrostátní právní úprava čl. 5 odst. 1 písm. f) [této směrnice] ve spojení s odst. 2 [tohoto článku], který upravuje právo [nebo] možnost v zásadě ukončit právní vztah?

5) V důsledku toho, pokud má být uzavřena smlouva, musí mít její uzavření určitou formu a jaký by měl být rozsah informací, které mají být poskytnuty spotřebiteli (za kterého se považuje soukromý vlastník bytové jednotky, a nikoli společenství vlastníků)? Má absence dostupných a včasných informací dopad na vytvoření právního vztahu?

6) Musí zákazník vyjádřit výslovný požadavek, tedy formálně projevit vůli, aby byl stranou takového právního vztahu?

7) Pokud byla formálně či neformálně uzavřena smlouva, týká se tato smlouva vytápění společných částí budovy (zejména prostoru schodiště) a má se za to, že spotřebitel požadoval tuto část služby, ačkoli ani on, ani společenství vlastníků jako celek o ni výslovně nepožádali (jako například v případech, kdy byly odstraněny radiátory – k čemuž dochází ve většině případů – přičemž znalci se nezmínili o přítomnosti topných těles ve společných částech budovy)?

8) S ohledem na výše uvedené, je pro odpověď na otázku, zda vlastník je či není spotřebitelem, který požádal o vytápění společných částí budovy, relevantní (či představuje nějaký rozdíl) skutečnost, že tento vypnul topení ve své bytové jednotce?"

IV. Řízení před Soudním dvorem

30. Předkládací rozhodnutí jsou datována dnem 6. prosince 2017 (C-708/17) a 5. prosince 2017 (C-725/17). Soudnímu dvoru došla dne 19. a 27. téhož měsíce.

31. Rozhodnutím předsedy Soudního dvora ze dne 8. února 2018 byly věci C-708/17 a C-725/17 spojeny, s ohledem na jejich vzájemnou souvislost, pro účely písemného a ústního řízení jakož i rozsudku.

32. EVN, Toplofikacia Sofia, N. S. Dimitrova, litevská vláda a Evropská komise předložily Soudnímu dvoru písemná vyjádření. Titíž účastníci řízení, s výjimkou litevské vlády, byli zastoupeni na jednání, které se konalo dne 12. prosince 2018.

V. Analýza

A. K pravomoci Soudního dvora a přípustnosti předběžných otázek

33. Společnost EVN tvrdí, že Soudní dvůr nemá pravomoc odpovědět na třetí předběžnou otázku položenou Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu) ve věci C-708/17. Tento soud totiž uvedenou otázkou nežádá Soudní dvůr, aby vyložil unijní právo, ale aby učinil závěr o existenci nekalé obchodní praktiky, což je úkol spadající do pravomoci vnitrostátních orgánů.

34. S tímto názorem nesouhlasím. Podle mého názoru nic nebrání vnitrostátnímu soudu požádat Soudní dvůr v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, aby se vyjádřil ke kvalifikaci dané skutkové situace jako nekalé obchodní praktiky ve smyslu směrnice 2005/29, pokud poskytne potřebný popis a posouzení skutečností. Kvalifikace skutečností prokázaných vnitrostátním soudem z hlediska unijního práva totiž předpokládá výklad tohoto práva, ke kterému je Soudní dvůr v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU příslušný [13].

35. Společnost EVN kromě toho zpochybňuje přípustnost všech předběžných otázek položených Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii) ve věci C-725/17. Podle této společnosti uvedený soud neformuloval žádnou otázku, ke které by se Soudní dvůr mohl vyjádřit. Uvedený soud taktéž nijak nevysvětlil důvody, pro které se zabývá působností ustanovení unijního práva, jejichž výklad požaduje, nebo ke spojitosti, kterou spatřuje mezi těmito ustanoveními a vnitrostátní úpravou použitelnou na spor, který je mu předložen.

36. Tuto námitku je podle mého názoru třeba rovněž zamítnout. Otázky položené Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii) se týkají v podstatě výkladu směrnice 2011/83. Tento soud ve svém předkládacím rozhodnutí uvedl důvody, pro které je tato směrnice relevantní ve sporu, který mu byl předložen, a vysvětlil, že má pochybnosti o slučitelnosti ustanovení energetického zákona zejména s článkem 27 uvedené směrnice. Jeho otázky tedy splňují požadavky v oblasti přípustnosti [14].

13 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. prosince 2017, Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981, bod 20 a citovaná judikatura). Podle mého názoru musí být tato otázka posuzována společně s otázkami, které se týkají směrnice 2011/83 (viz poznámka pod čarou 36 tohoto stanoviska).

14 – Požadavky uvedené zejména v článku 94 jednacího řádu Soudního dvora.

B. K věci samé

1. Úvodní poznámky

37. Projednávané věci se týkají v podstatě rozdělování nákladů na vytápění v budovách ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění [15].

38. Nikolina Stefanova Dimitrova a Mitko Simeonov Dimitrov jsou vlastníky bytových jednotek, které jsou součástí stejného typu budov. Společnosti EVN a Toplofikacia Sofia, které jsou žalobkyněmi v původním řízení, jsou distributory energie [16] dodávajícími do těchto budov prostřednictvím sítě dálkového vytápění, ke které jsou připojeny, tepelnou energii pro vytápění a přípravu teplé užitkové vody. Tato energie je distribuována do uvedených budov pomocí zařízení na dálkové vytápění a přípravu teplé vody, které se skládá z rozvodny [17] a ze souboru potrubí a distribučních zařízení včetně stoupacího vedení procházejícího každou bytovou jednotkou.

39. Poskytování vytápění a teplé užitkové vody je v Bulharsku upraveno energetickým zákonem a nařízením o dálkovém vytápění. Tato právní úprava stanoví, že pokud je budova připojena na síť dálkového vytápění, je každý ze spoluvlastníků, jehož bytová jednotka je připojená na zařízení na dálkové vytápění a přípravu teplé vody, které se nachází v budově, povinen podílet se na nákladech spojených s tepelnou energií dodávanou do této budovy [18].

40. V tomto ohledu uvedená právní úprava stanoví, že tyto náklady se rozdělí mezi spoluvlastníky, přičemž se rozdělí na tepelnou energii užitou na přípravu teplé užitkové vody a na tepelnou energii určenou na vytápění, přičemž posledně uvedená energie se dále dělí na teplo dodávané zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, (tj. tepelné ztráty vnitřní distribuční sítě), na teplo užívané k vytápění společných částí (schodiště, vstupní prostory, společné sklepy atd.) a na teplo užívané k vytápění soukromých částí [19]. Zatímco vytápění a teplá voda užívané v soukromých částech jsou vyúčtovávány podle skutečné spotřeby každého, teplo dodávané zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, a teplo užívané k vytápění společných částí jsou rozdělovány mezi spoluvlastníky poměrně k vytápěnému objemu jejich bytových jednotek podle plánu budovy tak, jak je uvedeno ve stavebním plánu budovy [20].

41. Nikolina Stefanova Dimitrova a M. S. Dimitrov ve svých bytových jednotkách nevyužívají společné vytápění a užitkovou teplou vodu a nesouhlasí s tím, že jsou přesto povinni podílet se na nákladech na vytápění spotřebované v budově, zvláště na ty, které odpovídají teplu dodávanému zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově [21]. V tomto ohledu tvrdí, že ustanovení energetického zákona jsou v rozporu se spotřebitelským právem Unie (oddíl 2).

15 – Jak stanoví bod 25 odůvodnění směrnice 2011/83, dálkovým vytápěním se rozumí dodávání tepla mimo jiné ve formě páry nebo horké vody z ústředního zdroje výroby prostřednictvím přenosové a distribuční soustavy do více budov za účelem vytápění.

16 – Ve smyslu čl. 2 bodu 20 směrnice 2012/27.

17 – Tato rozvodna obsahuje výměník, kde dochází k převodu energie mezi sítí dálkového vytápění a vnitřní distribuční sítí budovy (viz čl. 135 odst. 1 energetického zákona). Tato rozvodna je stanovištěm dodávky tepla ze strany distributorů a je vybavena měřičem, který umožňuje měřit množství tepla dodaného do budovy. Z předkládacího rozhodnutí ve věci C-725/17 nicméně vyplývá, že budova dotčená v původním řízení je výšková budova vybavená dvěma distribučními okruhy, z nichž každý má svoji rozvodnu.

18 – Viz čl. 153 odst. 1 energetického zákona.

19 – Viz článek 140a a čl. 142 odst. 2 energetického zákona.

20 – Viz článek 6.1.3. metodiky stanovené v nařízení o dálkovém vytápění.

21 – Je nesporné, že věc C-708/17 se týká pouze tepla poskytovaného zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově. V tomto ohledu právní zástupce N. S. Dimitrové na jednání uvedl, že dotčená bytová jednotka není v současné době obývána a že společné části budovy, ve které se nachází, nejsou vytápěné. Předkládací rozhodnutí taktéž vychází z předpokladu, že N. S. Dimitrova odstranila radiátory. Její právní zástupce nicméně uvedl, že radiátory jsou na svém místě a v použitelném stavu. V každém případě nemá tento detail podle mého názoru žádný vliv na požadovaný výklad. Méně jasná je situace M. S. Dimitrova. Předkládací rozhodnutí ve věci C-725/17 uvádí, že M. S. Dimitrov nevyužívá topení ve své bytové jednotce, ale že určité množství tepla mu bylo z tohoto titulu vyúčtováno. Toto rozhodnutí uvádí též náklady týkající se tepla poskytovaného zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově. Nakonec hovoří o radiátorech nacházejících se ve společných částech budovy, zatímco sedmá otázka v této věci vychází z předpokladu, že tam žádné nejsou.

42. N. S. Dimitrova kromě toho zpochybňuje pravidlo pro rozdělování nákladů na teplo dodávané zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, protože toto pravidlo stanovené nařízením o dálkovém vytápění je založené na kritériu vytápěného objemu bytových jednotek a nezohledňuje tak množství energie skutečně spotřebované každým spoluvlastníkem, což je v rozporu s požadavky stanovenými unijní právní úpravou v oblasti energetické účinnosti (oddíl 3).

43. Na závěr upřesňuji, že projednávané věci zdaleka nejsou ojedinělé. Otázka podílení se na nákladech dálkového vytápění ze strany spoluvlastníků, kteří jej ve svých bytových jednotkách nevyužívají, je podle informací obsažených v předkládacích rozhodnutích i podle informací poskytnutých zúčastněnými stranami předmětem značného množství sporů před bulharskými soudy. Tato sporná agenda prozrazuje skutečnou sociální krizi spojenou s cenami energie v Bulharsku. Významnou část bulharských nemovitostí představují budovy špatně tepelně izolované, postavené před rokem 1989, tedy v době, kdy cena energie byla silně kontrolována státem. Od té doby se podle statistik uváděných Komisí tato cena v uvedeném členském státě zvedla 25 násobně, čímž se dálkové vytápění stalo pro řadu domácností nedostupným.

2. Ke směrnici 2011/83 (druhá a třetí otázka ve věci C-708/17 a všechny otázky ve věci C-725/17)

44. Druhá a třetí otázka ve věci C-708/17, jakož i všechny otázky ve věci C-725/17 se týkají v podstatě slučitelnosti ustanovení energetického zákona, upravujících dodávání tepelné energie do budov ve spoluvlastnictví, se spotřebitelským právem Unie. Tato ustanovení mohou být shrnuta následovně.

45. Připojení zařízení, které se nachází v budově ve spoluvlastnictví, na síť dálkového vytápění, vyžaduje písemný souhlas spoluvlastníků, jejichž spoluvlastnické podíly dohromady představují alespoň dvě třetiny všech spoluvlastnických podílů na budově [22]. Toto připojení zakládá smlouvu [23] a dodávky tepelné energie do budovy se řídí všeobecnými podmínkami [24].

46. Je-li budova připojena na síť dálkového vytápění, čl. 153 odst. 1 energetického zákona stanoví, že všichni vlastníci (nebo držitelé věcného práva typu požívání nebo užívání) soukromých částí připojených k zařízení dálkového vytápění, které se nachází v budově, jsou zákazníky ve vztahu k tepelné energii. Z tohoto titulu jsou povinni podílet se na nákladech odpovídajících tepelné energii spotřebované v budově, a to za podmínek a způsobem stanoveným v nařízení o dálkovém vytápění. Je tomu tak i u vlastníků, jako jsou N. S. Dimitrova a M. S. Dimitrov, kteří nebyli členy společenství vlastníků v době, kdy bylo přijato rozhodnutí o připojení.

47. Každý spoluvlastník se může rozhodnout nevyužívat ve své bytové jednotce takto poskytovanou tepelnou energii tím, že vypne své radiátory [25]. Podle čl. 153 odst. 6 energetického zákona jsou však spoluvlastníci, kteří se vzdali vytápění svých bytových jednotek, povinni hradit část nákladů na vytápění budovy, konkrétně těch, které odpovídají teplu dodávanému zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, a teplu použitému na vytápění společných částí. Je tomu tak až do zrušení připojení budovy na síť dálkového vytápění, (jež znamená ukončení smlouvy o poskytování dálkového vytápění), které taktéž vyžaduje písemný souhlas spoluvlastníků, jejichž spoluvlastnické podíly dohromady představují alespoň dvě třetiny všech spoluvlastnických podílů na budově [26]. Je nesporné, že takové rozhodnutí nebylo přijato společenstvími vlastníků budov dotčených ve věcech v původním řízení.

22 – Článek 133 odst. 2 energetického zákona.

23 – Články 149a a 149b energetického zákona. Tato ustanovení stanoví, že nákup tepelné energie, o kterém rozhodli spoluvlastníci, zakládá písemnou smlouvu s dodavatelem, kterým je – chápu-li to správně – buď samotný distributor tepelné energie, jak je tomu patrně ve věcech v původním řízení (EVN v Plovdivu a Toplofikacia Sofia v Sofii), nebo třetí podnik, který sám uzavřel smlouvu s tímto distributorem na dodávky nakoupené energie.

24 – Článek 150 energetického zákona. Tyto všeobecné podmínky jsou stanoveny distributory, schváleny správní komisí a musí být publikovány alespoň v jednom celostátním deníku a v jednom místním deníku.

25 – Či ještě radikálnějším řešením, které spočívá v odstranění radiátorů.

26 – Článek 153 odst. 2 a 3 energetického zákona.

48. Nikolina Stefanova Dimitrova a M. S. Dimitrov, ke kterým se připojily předkládající soudy, považují tuto situaci za neslučitelnou se spotřebitelským právem Unie, konkrétně s článkem 27 směrnice 2011/83. Zejména mají za to, že energetický zákon nutí spoluvlastníkům, kteří nevyužívají dálkové vytápění ve svých bytových jednotkách, „nevyžádané dodání" tohoto vytápění ve smyslu tohoto ustanovení. Uvedené ustanovení však upravuje v této oblasti smluvní prostředek nápravy *(remedy)*: spotřebiteli, který obdrží takové dodání, „nevzniká povinnost poskytnout úhradu". N. S. Dimitrova a M. S. Dimitrov by tedy neměli být povinni podílet se na nákladech na vytápění svých budov.

49. Kritika N. S. Dimitrové a M. S. Dimitrova se soustředí na odstavce 1 a 6 článku 153 energetického zákona. Zaprvé zpochybňují skutečnost, že podle prvního odstavce není povinnost každého spoluvlastníka podílet se na nákladech společného vytápění a přípravy teplé vody založena smlouvou uzavřenou mezi ním a distributorem, ale existuje pouze na základě vlastnictví bytové jednotky připojené k zařízení na dálkové vytápění, které se nachází v budově. Zvláště ti vlastníci, kteří nebyli součástí společenství vlastníků v době, kdy bylo přijato rozhodnutí o připojení budovy na síť dálkového vytápění, nikdy „nežádali" o dálkové vytápění. Zadruhé nesouhlasí s tím, že druhý z odstavců ukládá povinnost spoluvlastníkům, kteří vypnuli nebo odstranili radiátory ze svých bytových jednotek, aby se podíleli na nákladech na vytápění budovy, ačkoli tímto jednáním jasně projevili svoji vůli nevyužívat dálkového vytápění.

50. Vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že aby mohla být předkládajícímu soudu poskytnuta užitečná odpověď, je třeba seskupit a přeformulovat druhou a třetí otázku ve věci C-708/17 a všechny otázky ve věci C-725/17 do otázky jedné, která se táže na to, zda směrnice 2011/83 brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že v budovách ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění jsou spoluvlastníci povinni podílet se na nákladech na vytápění budovy, ačkoli individuálně nežádali o dodávky dálkového vytápění a přestože jej ve svých bytových jednotkách nevyužívají.

51. Před zodpovězením této otázky je v zásadě třeba ověřit, zda směrnice 2011/83 je použitelná ve věcech v původním řízení [27]. V tomto ohledu připomínám, jak stanoví čl. 3 odst. 1 této směrnice, že směrnice se použije za podmínek a v rozsahu uvedeném v jejích ustanoveních „na smlouvy uzavírané mezi obchodníky a spotřebiteli", včetně „smluv týkajících se dodávek vody, plynu, elektřiny nebo tepla z dálkového vytápění, též zajišťovaných veřejnými poskytovateli, v rozsahu, ve kterém jsou tyto komodity poskytovány na smluvním základě". Uvedená směrnice se mimoto použije podle svého čl. 28 odst. 2 pouze na „smlouvy uzavřené po 13. červnu 2014".

52. Domnívám se nicméně, že není nutné se touto problematikou v dané věci hlouběji zabývat. Z předkládacích rozhodnutí v tomto ohledu vyplývá, že v bulharském právu dodávání vytápění a užitkové teplé vody budovám ve spoluvlastnictví prostřednictvím sítě dálkového vytápění zakládá smlouvu, že společenství vlastníků je společenstvím bez právní osobnosti [28] a že každý spoluvlastník je považován za konečného zákazníka povinného k placení nákladů na tepelnou energii použitou v budově [29]. Proto je možné vycházet z předpokladu, že pro účely směrnice 2011/83 zde existuje „smlouva o poskytování dálkového vytápění" mezi „obchodníkem" (poskytovatelem/distributorem) a „spotřebitelem" (každý spoluvlastník) a že tato směrnice je použitelná *ratione temporis* [30], přičemž není nutné se podrobně zabývat všemi těmito aspekty, a to tím spíše, že uvedená směrnice podle mého názoru zjevně nebrání takové právní úpravě, jako je čl. 153 odst. 1 a 6 energetického zákona.

27 – Rozumím tomu tak, že to je předmětem druhé, třetí a osmé předběžné otázky ve věci C-725/17.

28 – K tomuto bodu viz též stanovisko generální advokátky J. Kokott ve věci Kerr (C-25/18, EU:C:2019:86, bod 43).

29 – Viz bod 46 tohoto stanoviska. V tomto ohledu podotýkám, že normotvůrce Unie v nedávno přijaté směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2002 ze dne 11. prosince 2018, kterou se mění [směrnice 2012/27] (Úř. věst. 2018, L 328, s. 210) a která není dosud účinná, rozlišuje „konečné zákazníky" a „konečné uživatele". „Konečnými uživateli" jsou podle článku 10a zavedeného směrnicí 2018/2002 mimo jiné fyzické nebo právnické osoby užívající individuální budovu nebo jednotku v budově s více bytovými jednotkami nebo ve víceúčelové budově s dodávkami vytápění, chlazení nebo teplé užitkové vody z ústředního zdroje, které nemají přímou nebo individuální smlouvu s dodavatelem energie. Naopak „konečníi zákazníci" jsou osoby *přímo spojené s poskytovatelem*.

30 – Ačkoli, jak zdůrazňuje litevská vláda, je to údajně velmi nejisté vzhledem k období, kdy došlo ke skutečnostem v původním řízení.

53. *Zaprvé* v tomto ohledu připomínám, jak uvádí čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/83, že „touto směrnicí není dotčeno obecné smluvní právo jednotlivých států, například pravidla týkající se platnosti, sestavení nebo účinku smluv, pokud tyto aspekty obecného smluvního práva nejsou upraveny touto směrnicí“ [31].

54. Odstavce 1 a 6 článku 153 energetického zákona se přitom týkají právě sestavení, platnosti a účinků smlouvy o poskytování energie ve vztahu ke každému spoluvlastníkovi a způsobů ukončení platnosti této smlouvy [32]. V podstatě stanoví, že každý spoluvlastník je ve vztahu k distributorovi energie a je z tohoto titulu povinen podílet se na nákladech na vytápění (až do doby, než bude připojení zrušeno na základě souhlasu kvalifikované většiny spoluvlastníků). Celkově vzato tedy podle těchto ustanovení existuje, až do doby přijetí tohoto rozhodnutí o ukončení připojení, *platná a účinná smlouva* mezi N. S. Dimitrovou a M. S. Dimitrovem na jedné straně a distributory na druhé straně. Ustanovení směrnice 2011/83 nemohou tento skutkový stav zpochybnit, vzhledem k tomu, že právě sestavení, platnost a účinky smluv zásadně nejsou otázkami harmonizovanými touto směrnicí [33]. Ta tedy v zásadě neukládá žádné věcné ani formální požadavky na sestavení a platnost takové smlouvy nebo na její ukončení [34].

55. Připouštím, že pouhé konstatování omezené povahy harmonizace provedené směrnicí 2011/83 nestačí pro zodpovězení položené otázky. Článek 27 této směrnice, který se týká nevyžádaného dodání, se totiž do určité míry dotýká vzniku smluvních vztahů [35].

56. V tomto ohledu připomínám *zadruhé*, že článek 27 směrnice 2011/83 odkazuje, co se týče pojmu „nevyžádané dodání“, na přílohu I bod 29 směrnice 2005/29 [36]. Tento bod definuje „nevyžádané dodání“ mimo jiné jako situaci, kdy obchodník požaduje okamžitou nebo odloženou platbu za produkty jím dodané, avšak nevyžádané spotřebitelem. Tento článek 27 též uvádí, že neexistenci odpovědi ze strany spotřebitele po takovém nevyžádaném dodání nebo poskytnutí nelze považovat za souhlas [37].

57. Podle unijního práva byla nevyžádaná dodání původně upravena jedním ustanovením směrnice 97/7/ES o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku [38], kterou nahradila směrnice 2011/83. Jeho záměrem bylo bojovat proti praktice spočívající v tom, že obchodník zaslal spotřebiteli výrobek s upozorněním, že pokud jej spotřebitel nezašle zpět ve stanovené lhůtě, bude obchodník

31 – V tomto smyslu viz též bod 14 odůvodnění směrnice 2011/83. Stejně tak čl. 3 odst. 2 směrnice 2005/29 stanoví, že touto směrnicí není dotčeno smluvní právo, zejména pravidla týkající se platnosti, vzniku nebo účinků smlouvy.

32 – Odstavce 1 a 6 článku 153 energetického zákona zajisté nejsou v pravém slova smyslu „obecnými ustanoveními“ smluvního práva, ve smyslu norem obecného práva použitelných na všechny typy smluv. Tato námitka se zdá být podkladem první předběžné otázky ve věci C-725/17. Pro účely vynětí stanoveného v čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/83 však nemá obecná či zvláštní povaha pravidla takový význam jako jeho předmět: jakmile ustanovení vnitrostátního práva upravuje otázku, která ze své povahy patří do oblasti smluvního práva (sestavení, platnost, důvodu, předmět atd.), pak zásadně nespadá do působnosti této směrnice.

33 – V tomto ohledu připomínám, že Komise ve svém návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o právech spotřebitelů [COM(2008) 0614 final] počítala s úplnou harmonizací spotřebitelských smluv. Unijní normotvůrce nakonec provedl zřetelně užší harmonizaci zaměřenou na některé zvláštní smlouvy a specifické otázky: zavedení obecné informační povinnosti, přepracování a sjednocení informační povinnosti a práva odstoupit od smlouvy v případě smluv uzavřených na dálku a smluv uzavřených mimo obchodní prostory atd.

34 – Tento výklad není zpochybněn ustanoveními, na něž se odvolává Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii) ve svém předkládacím rozhodnutí. V tomto ohledu čl. 5 odst. 1 písm. f) směrnice 2011/83 neupravuje otázku ukončení smluvního vztahu, ale pouze povinnost obchodníka poskytnout spotřebiteli *informaci* ohledně podmínek ukončení smlouvy, které jsou stanovené ve vnitrostátním právu. Stejně tak čl. 7 odst. 1 a čl. 8 odst. 1 směrnice 2011/83, kromě toho, že se použijí na smlouvy uzavřené mimo obchodní prostory, respektive na smlouvy uzavřené na dálku, a tedy nikoli na smlouvy o poskytování dálkového vytápění, se omezují na právní úpravu *formy, v jaké má být tato informace poskytnuta*.

35 – Proto čl. 3 odst. 5 směrnice 2011/83 uvádí, že touto směrnicí není dotčeno obecné smluvní právo, „pokud“ tyto aspekty obecného smluvního práva nejsou upraveny touto směrnicí.

36 – Proto tedy není podle mého názoru namístě vyjadřovat se samostatně ke směrnici 2005/29, jak požaduje Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu) ve své třetí otázce. Domnívám se totiž, že tato byla položena ve vztahu k použití prostředku nápravy *(remedy)* upraveného v článku 27 směrnice 2011/83.

37 – Článek 27 směrnice 2011/83 byl proveden ve stejném znění do článku 62 zakon za zaštita na potrebitelite (zákon o ochraně spotřebitele) (DV č. 99 ze dne 9. prosince 2005).

38 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku (Úř. věst. 1997, L 144, s. 19; Zvl. vyd. 15/03, s. 319). Jednalo se o článek 9 této směrnice.

považovat svoji obchodní nabídku za přijatou a bude na spotřebiteli požadovat zaplacení kupní ceny – jinými slovy *vynucoval na spotřebiteli souhlas* s koupí. Tím, že článek 27 směrnice 2011/83 zbavil spotřebitele povinnosti jakéhokoli protiplnění v případě nevyžádaného dodání a současně stanovil, že neexistenci jeho odpovědi nelze považovat za souhlas, *zakázal, aby na základě takové praktiky mohla vzniknout smlouva*. V tomto rozsahu toto ustanovení harmonizuje vnitrostátní smluvní právo [39].

58. Jednou ze základních podmínek pro kvalifikaci dodávky jako nevyžádané ve smyslu článku 27 směrnice 2011/83 je skutečnost, že dotčená dodávka nebyla *předem a výslovně* vyžádána spotřebitelem. Mimoto je cílem tohoto ustanovení zabránit *obchodníkovi*, aby vnutil spotřebiteli smluvní vztah.

59. V projednávaném případě však *na jedné straně* nebyla sporná dodávka energie uskutečněna z iniciativy obchodníka, ale v souladu s požadavky bulharského zákonodárce. Energetický zákon stanoví, že distributor tepelné energie je povinen připojit zákazníky, kteří o to požádají, k síti dálkového vytápění [40] a zásobovat tepelnou energií připojené budovy. Silně pochybuji, že by bylo možné kvalifikovat dodání uskutečněné na základě zákonné povinnosti jako „nevyžádané dodání“ ve smyslu článku 27 směrnice 2011/83 [41].

60. *Na druhé straně* je zde dodání tepla v každém případě výsledkem *výslovné předchozí žádosti*. Každý spoluvlastník je v právním vztahu k distributorovi od chvíle, kdy kvalifikovaná většina spoluvlastníků výslovně a písemně souhlasila s tímto dodáním. Nikolina Stefanova Dimitrova a M. S. Dimitrov ve skutečnosti nesouhlasí s tím, že by určitá většina spoluvlastníků mohla zavazovat všechny spoluvlastníky (včetně osob, které se jimi staly až následně) a že by táž většina byla nutná k ukončení veškerých dodávek tepelné energie v budově.

61. Článek 153 odst. 1 a 6 energetického zákona, ačkoli nezavádí nevyžádané dodání, upravuje složitou „skupinovou situaci“, a to spoluvlastnictví nemovitostí. V tomto ohledu připomínám, že takové nemovitosti ve spoluvlastnictví, jako jsou nemovitosti dotčené ve věcech v původním řízení, se skládají ze soukromých částí ve výhradním vlastnictví a ze společných částí podléhajících režimu ideálního spoluvlastnictví, kde každý spoluvlastník je nutně vlastníkem určitého podílu. Tyto společné části jsou v zásadě nedělitelné a slouží k užívání a k potřebám všech, proto je jejich správa organizována na základě rozhodnutí přijímaných určitou většinou spoluvlastníků [42]. Takový režim je nezbytný pro zajištění účinné správy těchto společných částí: při použití pravidla jednomyslnosti by byla správa neproveditelná.

62. Zařízení na dálkové vytápění a přípravu teplé vody je právě součástí společných částí budovy ve spoluvlastnictví [43]. Vzhledem k tomu, že dodávání tepla a užitkové teplé vody do budovy předpokládá použití tohoto zařízení na dálkové vytápění, které se nachází v budově, jedná se o službu nabízenou spoluvlastníkům společně, tedy o otázku celého společenství vlastníků. „Žádost“ o dálkové vytápění logicky spočívá na rozhodnutí tohoto společenství [44].

39 – Ostatně jak bylo uvedeno v bodě 48 tohoto stanoviska, tento článek dává spotřebiteli smluvní prostředek nápravy *(remedy)*.

40 – Viz čl. 133 odst. 1 energetického zákona.

41 – To samozřejmě vzbuzuje dosud neřešenou otázku, zda se lze dovolávat zákazu nevyžádaných dodání stanoveného v článku 27 směrnice 2011/83 proti vnitrostátním zákonodárcům, tedy otázku, zda by jim mohlo být uloženo nestavět obchodníky do situace, kdy by tito museli nutit spotřebitelům taková dodání. Projednávaná věc však nevyžaduje hlubší rozbor této otázky.

42 – V Bulharsku upravuje právní vztahy vyplývající z vlastnictví nemovitostí zakon za sobstvenostta (zákon o vlastnictví). Zakon za upravlenie na etažnata sobstvenost (zákon o správě bytů v budovách ve spoluvlastnictví) též definuje vzájemná práva a povinnosti vlastníků bytů, uživatelů a obyvatel v rámci správy nemovitosti ve spoluvlastnictví. Jeho článek 10 stanoví, že řídícími orgány jsou shromáždění spoluvlastníků a správní rada.

43 – Článek 140 odst. 3 energetického zákona. Stejné pravidlo je stanoveno v zákonu o vlastnictví a v zákonu o správě bytů v budovách ve spoluvlastnictví.

44 – Stejně je tomu u všech poskytovatelů služeb ve společných částech. Lze například uvést poskytovatele opravárenských služeb či údržby vnitřního zařízení, zahradníka pečujícího o společný prostor atd. V této oblasti je obvyklé, že každý spoluvlastník je povinen využívat služeb poskytovatelů určených společenstvím vlastníků a platit poměrnou část společných nákladů spojených s takovými službami. Viz stanovisko generální advokátky J. Kokott ve věci Kerr (C-25/18, EU:C:2019:86, bod 43).

63. Po přijetí takového rozhodnutí je mimoto logické, aby byl každý spoluvlastník povinen podílet se na nákladech odpovídajících ztrátám zařízení na dálkové vytápění, které se nachází v budově, a spotřebě tepla v jiných společných částech budovy: jakožto ideální spoluvlastník těchto částí je též „spotřebitelem" tohoto tepla [45]. V tomto ohledu není významné, že si chce zajistit vytápění svého bytu vlastními prostředky bez použití dálkového vytápění, že na místě nebydlí nebo že odstranil radiátory [46].

64. Totéž platí i pro vlastníky, kteří vstoupili do společenství vlastníků až poté, co bylo přijato rozhodnutí o připojení budovy na dálkové vytápění. Princip, podle kterého jsou noví spoluvlastníci vázáni rozhodnutími přijatými společenstvím vlastníků, včetně připojení na dálkové vytápění, slouží k zajištění stability společenství – bez něj by bylo jakékoli jeho rozhodnutí zpochybněno při každém převodu vlastnictví v budově. Ostatně osoby, které kupují byt, jsou informovány o skutečnosti, že dotčená budova je připojená na síť dálkového vytápění a že některé poplatky jsou vázány na společné části, jež nabývají spolu s bytovou jednotkou [47]. Kromě toho obecné podmínky vztahující se na dálkové vytápění jsou veřejnosti známy [48].

65. Za těchto okolností nelze vyvodit z článku 27 směrnice 2011/83, tak jak to patrně činí N. S. Dimitrova a M. S. Dimitrov, že spotřebitel musí vždy *individuálně souhlasit* s dodávkami veškerého zboží nebo s poskytováním všech služeb a musí mít možnost *individuálně* ukončit smlouvu na tyto dodávky nebo služby. Mám za to, že směrnice 2011/83 nebrání tomu, aby v určitých složitých situacích týkajících se nějaké formy společenství spotřebitelů a určitého společně dodávaného zboží nebo služby *zavazoval souhlas daný některými z nich i jiné členy* [49]*, včetně nových členů tohoto společenství*, a to za podmínek stanovených vnitrostátním právem členských států. Tato směrnice, či unijní právo obecně, tyto zvláštní otázky neupravuje.

66. S ohledem na všechny předcházející úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na druhou a třetí otázku ve věci C-708/17 a na všechny otázky ve věci C-725/17 tak, že směrnice 2011/83 musí být vykládána v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že v budovách ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění jsou spoluvlastníci povinni podílet se na nákladech na vytápění budovy, ačkoli individuálně nežádali o poskytování dálkového vytápění a ani jej ve svém bytě nevyužívají.

45 – Podotýkám, že jak Konstitucionen sad (Ústavní soud, Bulharsko) nálezem č. 5 ze dne 22. dubna 2010 v ústavní věci č. 15 z roku 2009, tak Varchoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud, Bulharsko) ve svém výkladovém rozhodnutí č.2/2016 ze dne 25. května 2017 dospěly k závěru, a to z podobných důvodů, že neexistuje rozpor mezi čl. 153 odst. 1 a 6 energetického zákona a článkem 62 zákona o ochraně spotřebitele zakazujícím nevyžádaná dodání.

46 – Mimoto část tohoto tepla proniká do jeho bytu. Viz bod 85 tohoto stanoviska.

47 – V tomto smyslu viz nález Konstitucionen sad (Ústavní soud) č. 5 ze dne 22. dubna 2010.

48 – Viz poznámka pod čarou 24 tohoto stanoviska. Navíc je možné, jak uvedla Komise při jednání, aby spoluvlastník za určitých podmínek požádal shromáždění vlastníků o přehodnocení otázky připojení budovy na síť dálkového vytápění a aby soudně napadl případné rozhodnutí tohoto shromáždění.

49 – V tomto bodě není důležité, zda je „spotřebitelem" požadované služby nebo výrobku ve smyslu směrnice 2011/83 skupina jako celek (v daném případě společenství vlastníků) nebo každá z osob, která je jejím členem (každý spoluvlastník).

3. Ke směrnicím o energetické účinnosti (první otázka ve věci C-708/17)

67. První otázka položená Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu) ve věci C-708/17 se týká metody pro poměrné rozdělení nákladů na tepelnou energii spotřebovanou v budově mezi spoluvlastníky této budovy připojené na síť dálkového vytápění. Znění této otázky se týká směrnice 2006/32. Avšak vzhledem k tomu, že se pohledávka zpochybněná N. S. Dimitrovou týká tepelné energie dodané od 1. listopadu 2012 do 30. dubna 2015 [50] a že tato směrnice byla nahrazena směrnicí 2012/27 s účinností od 5. června 2014, je nutné na ní odpovědět se zřetelem k oběma těmto směrnicím [51].

68. Jak bylo uvedeno v bodě 40 tohoto stanoviska, bulharská právní úprava stanoví, že náklady odpovídající teplu dodávanému zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, (připomínám, že se jedná o ztráty vnitřní distribuční sítě), jsou rozdělovány mezi spoluvlastníky poměrně k vytápěnému objemu jejich bytových jednotek.

69. Nikolina Stefanova Dimitrova tvrdí, že toto pravidlo pro rozdělování není v souladu s požadavky stanovenými v čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32, který byl nahrazen čl. 10 odst. 1 a bodem 1.1 přílohy VII směrnice 2012/27.

70. V tomto ohledu čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32 ukládal členským státům zajistit, aby vyúčtování určené konečným zákazníkům ve vztahu k energii bylo, pokud je to vhodné, „založené na skutečné spotřebě“. Článek 10 odst. 1 a bod 1.1 přílohy VII směrnice 2012/27 přebírají tuto povinnost a uvádí, že by měla být provedena členskými státy nejpozději ke dni 31. prosince 2014 pro všechna odvětví spadající pod tuto směrnici, pokud je to technicky proveditelné a ekonomicky odůvodněné [52].

71. Podle N. S. Dimitrové je však následkem použití pravidla pro poměrné rozdělování nákladů na teplo dodávané zařízením na dálkové vytápění nacházejícím se v budově, které je stanoveno nařízením o dálkovém vytápění, stav, kdy částka účtovaná spoluvlastníkům za toto teplo není závislá na množství tepelné energie potenciálně či skutečně dodané (či spíše ztracené) zařízením v jejich bytě – tedy energie „skutečně spotřebované“ každým spoluvlastníkem [53]. Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu) se k tomuto názoru přiklání.

72. Tento soud se tedy táže Soudního dvora v podstatě na to, zda čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32 a čl. 10 odst. 1 a bod 1.1 přílohy VII směrnice 2012/27 brání takovému pravidlu pro rozdělování. Taktéž se táže, zda odpověď na tuto otázku závisí na tom, zda je či není technicky proveditelné určit množství tepla skutečně dodaného zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, a to v každém bytě.

50 – Stejně tak sporná pohledávka ve věci C-725/17 se týká tepla dodaného od 1. května 2014 do 30. dubna 2016. Ačkoli Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii) nepoložil Soudnímu dvoru otázku ohledně směrnic o energetické účinnosti, odpověď Soudního dvora na tuto problematiku může být užitečná i pro rozhodnutí této věci.

51 – Viz bod 9 tohoto stanoviska. Podle ustálené judikatury Soudního dvora se nové pravidlo použije až na výjimky okamžitě na budoucí účinky situace, která vznikla za platnosti dřívějšího pravidla [viz zejména rozsudek ze dne 10. června 2010, Bruno a další (C-395/08 a C-396/08, EU:C:2010:329, bod 53, jakož i citovaná judikatura)]. Směrnice 2006/32 a 2012/27 jsou tedy obě dvě použitelné *ratione temporis* na věci v původních řízeních: první z nich na tepelnou energii spotřebovanou do 5. června 2014; druhá z nich na tepelnou energii spotřebovanou po tomto datu.

52 – Článek 10 odst. 1 směrnice 2012/27 uvádí, že toto ustanovení se nepoužije na konečné zákazníky, kteří mají inteligentní měřiče uvedené ve směrnici 2009/72 o elektřině a ve směrnici 2009/73 o zemním plynu. Toto upřesnění se tedy netýká dodávek tepla.

53 – N. S. Dimitrova tvrdí, že by bylo možné učinit přesný odhad tepla poskytnutého zařízením v každém bytě, a to tím, že by se případ od případu určilo, zda stoupací vedení tohoto zařízení skutečně prochází dotčeným bytem, případně s přihlédnutím k technickým vlastnostem potrubí procházejícího tímto bytem, zejména k jeho izolaci (způsobilé zabránit jakémukoli transferu tepla) a k jeho topné ploše (čím větší je plocha potrubí, zejména s ohledem na průměr, tím větší je množství poskytnutého tepla).

73. Podle mého názoru je na uvedenou otázku třeba odpovědět záporně. V tomto ohledu se domnívám, že je účelné zabývat se podmínkami, za kterých musí být zavedeno vyúčtování založené na skutečné spotřebě, a technikami, na kterých toto vyúčtování spočívá, co se týče dodávek tepla do budov ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění (zaprvé), a pro situace, kde je tato metoda vyúčtování povinná, též rozsahem této povinnosti (zadruhé).

74. *Zaprvé*, jak jsem připomněl, čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32 ukládal členským státům povinnost zajistit, aby vyúčtování energie pro konečné zákazníky bylo, „pokud je to vhodné“, založeno na skutečné spotřebě. Článek 10 odst. 1 a bod 1.1 přílohy VII směrnice 2012/27 uvádí, že toto vyúčtování musí být zavedeno, „pokud je to technicky proveditelné a ekonomicky odůvodněné“. Tyto podmínky musí být dle mého názoru vykládány ve světle ustanovení o měření spotřeby energie obsažených v čl. 13 odst. 1 směrnice 2006/32 a v článku 9 směrnice 2012/27.

75. V tomto ohledu čl. 13 odst. 1 směrnice 2006/32 a čl. 9 odst. 1 směrnice 2012/27 požadují, v téměř totožném znění, aby koneční zákazníci ve vztahu k energii instalovali individuální měřiče umožňující měřit jejich skutečnou spotřebu. Tento požadavek je odstupňován v závislosti na typu dotčené budovy: jejich instalace je povinná pro nové budovy nebo budovy, které prochází zásadními renovacemi, zatímco v existujících budovách musí být tato instalace technicky možná, finančně únosná a úměrná potenciálním úsporám energie [54].

76. Unijní normotvůrce v čl. 9 odst. 3 směrnice 2012/27 vyjasnil [55] způsob provedení tohoto opatření, co se týče spotřeby tepla, chlazení nebo užitkové teplé vody zejména v budovách ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění.

77. Toto ustanovení tak zaprvé ukládá, aby byl v podobných budovách instalován měřič tepla nebo teplé vody na výměník tepla nebo do odběrného místa [56]. Zadruhé musí členské státy zajistit, aby byly nejpozději do 31. prosince 2016 naistalovány individuální měřiče spotřeby pro měření spotřeby tepla, chlazení nebo teplé vody v každé jednotce, „pokud je to technicky proveditelné a nákladově efektivní“. Není-li to možné, musí se měření spotřeby tepla provádět pomocí indikátorů pro rozdělování nákladů na vytápění [57] nainstalovaných na každém radiátoru, „ledaže dotčený členský stát prokáže, že instalace takových indikátorů není nákladově efektivní“ [58]. V tomto posledním případě mohou být použity jiné, nákladově efektivní metody měření spotřeby tepla.

54 – Záměrem je zde zohlednit strukturu existujících budov a zavést poměr cena/účinnost. Jde o to zvážit, zda náklady na úpravy, které by bylo nutné provést na zařízeních v existujících budovách, zejména starších, za účelem zavedení individuálního měření spotřeby, jsou přiměřené úsporám energie, kterých by bylo možno tímto opatřením docílit. Viz bod 30 odůvodnění směrnice 2012/27 a dále Robinson, S. et Vogt, G., *Guidelines on good practice in cost-effective cost allocation and billing of individual consumption of heating, cooling and domestic hot water in multi-apartment and multi-purpose buildings, Support for the implementation of Articles 9-11 of Directive 2012/27/EU on energy efficiency with respect to thermal energy supplied from collective systems*, Empirica GmbH, Bonn, prosinec 2016.

55 – Viz body 32 a 33 směrnice 2012/27.

56 – Tedy na úrovni rozvodny (viz poznámka pod čarou na straně 17 tohoto stanoviska).

57 – Na rozdíl od měřiče tepelné energie indikátor pro rozdělování nákladů na vytápění neměří množství tepla skutečně dodaného do bytové jednotky, ale poskytuje pouze řádovou představu o něm tím způsobem, že zohlední v čase teplotní rozdíl mezi bodem na povrchu radiátoru, na němž je připevněn, a teplotou v místnosti.

58 – Jak jsem uvedl, tyto podmínky týkající se proveditelnosti a nákladové efektivity mají zohlednit existující stav zařízení a náklady, které by si vyžádala jejich případná přeměna. Instalace individuálních měřičů by si v některých případech vyžádala výměnu veškerého vnitřního zařízení budovy, jelikož takové měřiče nemohou být mimo jiné instalovány v distribučních systémech se stoupacím vedením. V takových budovách je namísto toho dovoleno instalovat indikátory na každý radiátor. Takové indikátory však nemohou být instalovány v budovách, kde topení funguje bez radiátorů nebo jiné plochy pro výměnu tepla, na kterou by se daly umístit. V každém případě instalace nástrojů umožňujících určit individuální spotřebu tepla není užitečná v budovách, jejichž obyvatelé nemohou své radiátory kontrolovat. Viz body 28 a 29 odůvodnění směrnice 2012/27, jakož i Robinson, S. a Vogt, G., op. cit.

78. Z toho vyplývá, že co se týče vytápění v budovách ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění, pro obyvatele vybavené nástroji, které umožňují určit skutečnou spotřebu za podmínek stanovených v čl. 13 odst. 1 směrnice 2006/32 a v čl. 9 odst. 1 a 3 směrnice 2012/27, musí být zavedeno vyúčtování založené na skutečné spotřebě podle čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32 a čl. 10 odst. 1 směrnice 2012/27. Tato metoda vyúčtování je založena na měření pomocí individuálních měřičů tepla nebo, nejsou-li tyto k dispozici, na údajích z indikátorů pro rozdělování nákladů na vytápění umístěných v soukromých částech [59].

79. V daném případě je nesporné, že v bytech N. S. Dimitrové a M. S. Dimitrova byly tyto nástroje naistalovány [60]. Ti by proto měli obdržet vyúčtování založené na skutečné spotřebě tepelné energie [61].

80. *Zadruhé* jsem toho názoru, že ani čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32, ani čl. 10 odst. 1 směrnice 2012/27 neukládají, aby při povinném použití této metody vyúčtování záviselo vyúčtování tepelné energie pro konečné zákazníky *pouze* na skutečné spotřebě.

81. Na rozdíl od toho, co tvrdí N. S. Dimitrova, totiž tato ustanovení nestanoví zásadu, podle které by měl každý konečný zákazník ve vztahu k energii platit jen to, co skutečně spotřeboval. Jejich znění se omezuje na formulaci, že vyúčtování musí být „založené na" skutečné spotřebě. Tento požadavek musí být dle mého názoru vykládán ve světle cílů těchto směrnic a historie vzniku těchto ustanovení.

82. V tomto ohledu připomínám, že cílem směrnic 2006/32 a 2012/27 je zejména zlepšit energetickou účinnost v Unii, zvláště u konečného uživatele [62]. Spadají do stejné oblasti jako dvě doporučení Rady [63] a první směrnice [64], jejichž cílem bylo prosadit, co se týče poměrného rozdělování nákladů na vytápění, chlazení a užitkovou teplou vodu v budovách ve spoluvlastnictví se společným ústředním vytápěním, pravidla zohledňující skutečnou spotřebu každého obyvatele. Zjištěná spojitost mezi skutečnou individuální spotřebou a vyúčtováním totiž vede každého k efektivnějšímu chování ve vztahu k energii [65] tak, aby první z nich klesla a druhé se stejnou měrou snížilo.

83. Vyúčtování založené na skutečné spotřebě, tak jak je upraveno v čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32 a v čl. 10 odst. 1 směrnice 2012/27, tedy není cílem samo o sobě: cílem této metody vyúčtování je vést obyvatele budov ve spoluvlastnictví k efektivnímu chování ve vztahu k energii pro dosažení úspor energie u konečných uživatelů. Takový cíl vyžaduje, aby *část* vyúčtování za tepelnou energii určeného konečným zákazníkům závisela na jejich skutečné spotřebě, odpovídající používání radiátorů v jejich bytech, tedy na jejich individuálním chování [66].

59 – To potvrzuje i nová směrnice 2018/2002, která vložila do směrnice 2012/27 článek 10a týkající se právě vyúčtování spotřeby tepla, chlazení a užitkové teplé vody, který ve svém odstavci 1 uvádí, že „v *případě, že jsou nainstalovány měřiče nebo indikátory pro rozdělování nákladů na vytápění*, členské státy zajistí, aby informace o vyúčtování a o spotřebě byly […] založené na skutečné spotřebě *nebo na odečtech indikátorů*" (kurzivou opatřil autor stanoviska).

60 – Z předkládacích rozhodnutí vyplývá, že v bytě prvního z nich se nachází „měřič tepla", zatímco v bytě druhého z nich jsou nainstalovány indikátory.

61 – V projednávané věci není nutné rozhodnout o tom, k jakému datu se vyúčtování založené na skutečné spotřebě stalo v jejich budovách povinným podle unijního práva.

62 – Viz body 1 až 3 a 32 odůvodnění směrnice 2006/32 a body 2 a 60 odůvodnění směrnice 2012/27.

63 – Doporučení Rady 76/493/EHS ze dne 4. května 1976 o racionálním využívání energie v systémech vytápění stávajících budov (Úř. věst. 1976, L 140, s. 12) a doporučení Rady 77/712/EHS ze dne 25. října 1977 o regulování vytápění, zásobování teplou vodou a měření tepla v nových budovách (Úř. věst. 1977, L 295, s. 1).

64 – Směrnice Rady 93/76/EHS ze dne 13. září 1993 o omezování emisí oxidu uhličitého prostřednictvím zvyšování energetické účinnosti (SAVE) (Úř. věst. 1993, L 237, s. 28; Zvl. vyd. 12/01, s. 163).

65 – Například nevětrat při zapnutém topení, snížit teplotu v místnostech, zejména v neobývaných místnostech nebo během noci atd. Viz bod 29 odůvodnění směrnice 2006/32 a body odůvodnění 30 až 33 směrnice 2012/27.

66 – Směrnice 93/76 tak ukládala, aby vyúčtování energie bylo založené „v přiměřené míře" na skutečné spotřebě (viz jedenáctý bod odůvodnění a článek 3 této směrnice).

84. Naproti tomu rozdělování *veškeré* tepelné energie spotřebované v budově na jednotlivé spoluvlastníky podle údajů poskytovaných individuálními měřiči nebo indikátory umístěnými v jejich bytech by šlo nad rámec toho, co vyžaduje sledovaný cíl úspory energie. Zejména by takové pravidlo rozdělování bylo *nespravedlivé* a mohlo by v dlouhodobém horizontu *ohrozit dosažení tohoto cíle*.

85. *Na jedné straně* totiž, jak zdůraznily Toplofikacia Sofia, EVN, litevská vláda a Komise, jednotlivé byty v budovách ve spoluvlastnictví nejsou z tepelného hlediska nezávislé. Teplo do určité míry proudí přes zdi sousedících bytů z prostor s nejvyšší teplotou do prostor s nižší teplotou, tudíž spotřeba každého je ovlivněna tím, jak vytápějí ostatní [67]. Rozdělování nákladů na vytápění založené pouze na individuální spotřebě by tak mohlo zapříčinit, že někteří obyvatelé, jejichž byty se nacházejí například uprostřed budovy, vypnou své radiátory na celé otopné období a budou závislí pouze na teplu pronikajícím od jejich sousedů, což by posledně uvedeným následně způsobilo zvýšené náklady.

86. Kromě toho individuální spotřeba v bytech závisí na jejich umístění v budově. V tomto ohledu jsou některé byty přirozeně chladnější a pro dosažení určité teploty vyžadují více tepla než jiné byty o stejném objemu, a to z důvodu jejich méně výhodného umístění – například byty umístěné v posledním patře, v prvním patře nad parkovištěm, vstupní halou nebo jiným nevytápěným prostorem, v rohu budovy nebo zcela severně orientované. Bylo by tak nespravedlivé rozdělovat tepelnou energii spotřebovanou v budově ve spoluvlastnictví pouze s ohledem na individuální spotřebu.

87. *Na druhé straně*, pokud by celé vyúčtování záviselo na individuální spotřebě, mohlo by to ztížit přijímání opatření pro zlepšení celkové energetické účinnosti budovy, jako jsou zásadní renovace, a tím i dosažení dlouhodobě významných úspor energie. Podobná opatření totiž zpravidla vyžadují rozhodnutí shromáždění vlastníků. Způsob poměrného rozdělování nákladů na vytápění mezi spoluvlastníky má však přímý dopad na motivaci každého z nich přijmout takové rozhodnutí a nést náklady těchto prací. Poměrné rozdělování založené pouze či nadměrně na individuální spotřebě povede obyvatele v energeticky výhodné situaci – kteří mají například byt ideálně umístěný uprostřed budovy a využívají tak tepla proudícího ze sousedních bytů, přičemž mají malé ztráty tepla vně budovy – k tomu, že nebudou ochotni přijmout takové rozhodnutí, na rozdíl od vlastníků energeticky méně efektivních bytů, kteří se mohou ocitnout v menšině [68].

88. V členských státech je proto obvyklé, jak zdůrazňují Komise, EVN a Toplofikacia Sofia, že vyúčtování za vytápění budov ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění nebo na společné ústřední vytápění obsahuje *pohyblivou složku*, závislou na skutečné naměřené spotřebě nebo na údajích z indikátorů umístěných v soukromých částech, a *pevnou složku* přidělenou každému spoluvlastníkovi podle kritérií nezávislých na těchto údajích. Tato pevná složka tak odráží skutečnost, že část tepla použitého v budově *nezávisí na individuálním chování každého jejího obyvatele*. Tak je tomu nejen v případě výše uvedených přesunů tepla, ale také u *tepla dodaného zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově*, o které se jedná v předmětných věcech (nebo u tepla použitého ve společných částech).

67 – Podle společnosti EVN zahrnuje údaj ve vyúčtování, upravený v energetickém zákoně, odpovídající teplu poskytnutému zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, nejen ztráty zařízení *stricto sensu*, ale obecněji též přesuny tepla uvnitř budovy.

68 – Viz Robinson, S. a Vogt, G., op. cit., s. 31. Bylo by to též v rozporu s duchem čl. 19 odst. 1 písm. a) směrnice 2012/27, z nějž vyplývá, že členské státy musí přijmout vhodná opatření s cílem odstranit regulatorní a neregulatorní překážky energetické účinnosti týkající se „rozdělení pobídek […] mezi vlastníky navzájem s cílem zajistit, aby tyto strany nebyly odrazovány od investic do zvyšování účinnosti, které by jinak vynaložily, tím, že individuálně nezískají plný prospěch, nebo tím, že chybějí pravidla pro vzájemné rozdělení nákladů a přínosů, včetně vnitrostátních právních předpisů a opatření upravujících rozhodovací procesy v případě spoluvlastnictví“.

89. Článek 9 odst. 3 třetí pododstavec směrnice 2012/27 v této souvislosti stanoví, že pro tyto budovy *mohou* členské státy zavést transparentní pravidla pro rozdělování nákladů spojených se spotřebou tepla nebo teplé vody, aby zajistily transparentní a přesné započítávání individuální spotřeby. Toto ustanovení ještě uvádí, že tato pravidla *podle potřeby* obsahují pokyny týkající se způsobu rozdělování nákladů na teplo a/nebo teplou vodu využitých a) jako užitková teplá voda, b) jako teplo vyzařované ze zařízení v budově a k vytápění společných prostor (v případě, že schodiště a chodby jsou vybaveny radiátory) a c) k vytápění bytů.

90. Jak vyplývá z tohoto ustanovení, zavedení takových pravidel rozdělování je dobrovolné [69]. Členské státy tedy mají možnost přijmout taková pravidla, nebo ponechat rozhodnutí ohledně rozsahu pevné složky a pohyblivé složky na smluvní volnosti společenství vlastníků, anebo přijmout obecný rámec, který společenstvím ponechává určitou míru pružnosti.

91. Jak zdůraznily EVN, Toplofikacia Sofia a litevská vláda, čl. 9 odst. 3 směrnice 2012/27 ponechává každému členskému státu volnost, pokud budou přijatá pravidla „transparentní“. Členské státy tedy požívají značného prostoru pro uvážení. Bulharsko tak zvolilo rozdělování založené na oddělení spotřeby v soukromých částech, měřené pomocí měřičů nebo indikátorů, od pevné složky rozdělené na teplo ve společných částech a na teplo dodávané zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově, rozdělované podle vyhřívaného objemu každého bytu. Naproti tomu většina členských států zvolila metodu spočívající v rozdělování určitého procenta celkové spotřeby budovy (například 30 %) mezi spoluvlastníky podle kritérií, jako jsou objem nebo plocha každého bytu (aniž by se rozlišovalo mezi teplem uvolněným do společných částí a teplem uvolněným zařízením, které se nachází v budově), přičemž zbývající procento závisí na údajích z měřičů nebo z indikátorů. Tyto jednotlivé metody jsou podle mého názoru slučitelné se směrnicemi 2006/32 a 2012/27 [70].

92. Nakonec vyúčtování založené na skutečné spotřebě neznamená, na rozdíl od toho, co si patrně myslí N. S. Dimitrova [71], že kritéria zvolená členskými státy pro rozdělování pevné složky vyúčtování za tepelnou energii – v tomto případě nákladů na teplo dodávané zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově – *co nejvěrněji odráží skutečnou spotřebu*. Co se týče té části vyúčtování, která nezávisí na údajích z nástrojů umístěných v soukromých částech, členské státy ji mohou dle mého názoru rozdělit podle kritéria, které jim připadá vhodné, jako je užitná plocha (v m^2) každého prostoru nebo jeho vytápěný objem (v m^3). Jinými slovy, bulharský zákonodárce nebyl povinen zvolit kritérium, které zohledňuje teplo skutečně uvolněné do každé bytové jednotky zařízením na dálkové vytápění, které se nachází v budově – pokud by byl takový údaj vůbec technicky měřitelný [72].

93. Vzhledem k uvedenému zastávám názor, že dosažení sledovaného cíle pomocí pravidla pro vyúčtování založeného na skutečné spotřebě, jak je stanovené v čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32 a v čl. 10 odst. 1 směrnice 2012/27, vyžaduje, aby pohyblivá složka byla významná. To je totiž zásadní pro podporu energeticky účelného chování.

69 – Poznamenávám však, že nedávno přijatá směrnice 2018/2002 stanoví členským státům povinnost přijmout pravidla rozdělování (viz nový článek 9b odst. 3 vložený touto směrnicí do směrnice 2012/27).

70 – Soudní dvůr již rozhodl, že směrnice 2012/27 stanoví obecné zásady, které tvoří rámec pro snižování spotřeby energie, a zároveň umožňuje členským státům, aby si zvolily způsob provádění, k čemuž je jim ponechán široký prostor pro uvážení. Viz rozsudek ze dne 7. srpna 2018, Saras Energía (C-561/16, EU:C:2018:633, bod 24 a citovaná judikatura). Domnívám se, že to platí *a fortiori* i pro směrnici 2006/32. Členské státy si tak zvolily různé metody rozdělování nákladů na tepelnou energii podle vlastních preferencí a charakteristik. Viz Castellazzi, L., *Analysis of Member States' rules for allocating heating, cooling and hot water costs in multi-apartment/purpose buildings supplied from collective systems – Implementation of EED Article 9(3)*, EUR 28630 EN, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2017.

71 – Viz poznámka pod čarou 53 tohoto stanoviska.

72 – Jak uvedla Toplofikacia Sofia, kritérium vytápěného objemu, které zvolil bulharský zákonodárce, ostatně rozptyl tepla zohledňuje.

94. Souhrnně vzato se domnívám, že tato ustanovení ukládají členským státům, aby zajistily, že *část* vyúčtování bude záviset na skutečné spotřebě a že tato část bude dostatečná pro to, aby podnítila změny chování sledované těmito ustanoveními [73].

95. Z předchozích úvah podle mého názoru vyplývá, že pravidla stanovená energetickým zákonem a nařízením o dálkovém vytápění splňují požadavky v oblasti měření a vyúčtování energie stanovené směrnicemi 2006/32 a 2012/27. Zaprvé, jak zdůrazňují EVN a Toplofikacia Sofia, energetický zákon ukládá umístění měřičů tepelné energie na úroveň rozvodny každé budovy a individuálních měřičů nebo indikátorů pro rozdělování nákladů na vytápění do každé bytové jednotky a měřičů na užitkovou teplou vodu [74]. Vyúčtování obsahují pohyblivou složku, odpovídající spotřebě v soukromých částech, založenou na skutečné spotřebě každého spoluvlastníka, změřené individuálními měřiči nebo odhadnuté pomocí indikátorů, přičemž tato pohyblivá složka je v průměru dost významná [75]. Zadruhé bulharský zákonodárce stanovil pravidla pro rozdělování splňující požadavek na transparentnost stanovený v čl. 9 odst. 3 směrnice 2012/27: tato pravidla jasně vymezují způsob, jakým se určí množství energie spotřebované v budově a kritéria, podle kterých jsou odpovídající náklady rozdělovány mezi spoluvlastníky.

96. V důsledku toho navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na první otázku ve věci C-708/17 tak, že čl. 13 odst. 2 směrnice 2006/32 a čl. 10 odst. 1 a bod 1.1 přílohy VII směrnice 2012/27 musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání takové vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že v budovách ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění je část nákladů na vytápění budovy odpovídající teplu dodávanému zařízením na dálkové vytápění a přípravu teplé vody, které se nachází v budově, rozdělována mezi spoluvlastníky podle vytápěného objemu jejich bytových jednotek, a to nezávisle na množství tohoto tepla skutečně dodaného do každé bytové jednotky.

VI. Závěry

97. Vzhledem ke všem předcházejícím úvahám navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky položené Rajonen sad Asenovgrad (obvodní soud v Asenovgradu, Bulharsko) ve věci C-708/17 a Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii, Bulharsko) ve věci C-725/17 následovně:

„1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, musí být vykládána v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že v budovách ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění jsou spoluvlastníci povinni podílet se na nákladech na vytápění budovy, ačkoli individuálně nežádali o poskytování dálkového vytápění a ani jej ve svém bytě nevyužívají.

2) Článek 13 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/32/EU ze dne 5. dubna 2006 o energetické účinnosti u konečného uživatele a o energetických službách a o zrušení směrnice Rady 93/76/EHS a čl. 10 odst. 1 a bod 1.1 přílohy VII směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES musí být vykládány v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že v budovách ve spoluvlastnictví připojených na síť dálkového vytápění je část nákladů na vytápění budovy odpovídající teplu dodávanému

73 – Upřesňuji, že skutečnost, že směrnice 2006/32 výslovně neuváděla možnost přijmout pravidla pro rozdělování, na rozdíl od čl. 9 odst. 3 směrnice 2012/27, neznamená, že výklad první směrnice musí být odlišný od výkladu druhé směrnice. Cíl pravidel týkajících se vyúčtování založeného na skutečné spotřebě je v obou směrnicích stejný a dodatek normotvůrce v podobě čl. 9 odst. 3 měl pouze vyjasnit použití těchto pravidel.

74 – Viz článek 140 energetického zákona.

75 – Viz čl. 145 odst. 1 energetického zákona. Toplofikacia Sofia na jednání uvedla, že z použití těchto pravidel vyplývá, že pevná složka vyúčtování se v Bulharsku pohybuje mezi 30 % a 70 %, v závislosti na vlastnostech každé budovy a zvláště na její izolaci.

zařízením na dálkové vytápění a přípravu teplé vody, které se nachází v budově, rozdělována mezi spoluvlastníky podle vytápěného objemu jejich bytových jednotek, a to nezávisle na množství tohoto tepla skutečně dodaného do každé bytové jednotky.“